



&

Hirvikantojen verotus

Kari Nurmi

SISÄLLYSLUETTELO

ALKULAUSE.....	3
HISTORIAA	4
HIRVIEN ELINOLOSUHTEET	7
HIRVIKANTOJEN KEHITYS.....	9
METSÄSTYSMUOTOJEN KEHITYS.....	10
HIRVIVAHINGOT	11
MUUT VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	13
YHTEENVETO	14



Jahtivouti työssään

ALKULAUSE

Tämän esitelmän tarkoituksena on käydä läpi Kuusamolaista hirvenmetsästystä ja palataan historiassa taaksepäin ja pohditaan vuosikymmenten saatossa tapahtuneita muutoksia ja hirvikantojen kehitystä. Pääasiassa tapahtumat kulkevat Vuotungin metsästysseuran ympärillä n.-60 luvulta tähän päivään. Lisäksi käsitellään koko Kuusamon rhy:n aluetta ja päätöksiä jotka vaikuttavat myös Vuotungin metsästysseuran toimintaan.



Kuva 1. Hirven metsästystä parhaimmillaan

HISTORIAA

Hirveä on ”hiihdetty” ja pyydetty jo hyvin kauan. Näin myös kuusamolainen hirvenmetsästys alkoi. Metsästys oli vain harvojen oikeus. Pyynti oli luvanvaraista ja alueet tuli saada vuokrattua yksityisiltä henkilöiltä, luvat tuppasivat menemään ns. silmäätekeville (mm. Kuusamon nimismies Toljamo).

Lupamäärät olivat pieniä 1 – 2 hirveä porukkaa kohti ja metsästys tapahtui pääasiassa naakimalla tai passittamalla ns. kulkupaikoille. Yleensä jälkien löytyminen olikin työn takana ja, jos kaato onnistui, kirjoitettiin siitä paikallisessa lehdessä kovana uutisena. Saamamiehiä arvostettiin ja toisaalta pientä kadehdintaakin löytyi.

Kun suomeen oli perustettu valtakunnallinen Metsästäjien Keskusjärjestö vuoden 1962 metsästyslain nojalla, perustettiin Suomeen eri pitäjiin riistan hoitoyhdistyksiä. Kuusamossa riistanhoitoyhdistys aloitti vuonna 1963. Kuusamon riistanhoitoyhdistyksen tehtävänä oli metsästäjien valistus, riistanhoidon ohjaaminen, metsästyksen järjestäytymisen lisääminen. Valistus tuottikin tulosta ja koko Kuusamon alueella metsästysseura toiminta sai alkunsa. Vuotungissa puuhamiehenä toimi Aaro Lehtineva joka toimi Vuotungin koulun opettajana. Hän kertoi istuneensa monet illat isäntien pirteissä keskustellen seuratoiminnasta.. Asioista nousi esille metsästyksen laillisuus järjestäytymällä seuraksi ja yhtenä hyvin merkittävänä tekijänä oli hirvimetsästys mahdollisuus maanomistajille. Seura perustettiin 7.6.1964 värikkäiden vaiheiden jälkeen saaden nimekseen Vuotungin metsästysseura. Seura on Kuusamon vanhin. Ensimmäiset hirviluvat haettiin jo –65 ja saatiin 4 lupaa.

Metsästysseuroja perustettiin koko Kuusamon alueella ja samalla Rhy:n rooli kasvoi metsästysseuroissa. Rhy:n kokoukset olivatkin pitkiä ja hirviasi-asiat olivat jo tuolloin päällimmäisenä. Kuten Aaro Lehtineva totesi: ”kokouksesta lähdettiin monesti melkein verissä päin”



Kuva 2. Aaro Lehtineva ja vanhoja hirvimiehiä

Osa Kuusamolaisista vaikuttajia yritti –66 saada koko Kuusamoa yhdeksi isoksi seuraksi. Vuotungissakin he esittivät hyvin lennokkaita ajatuksia, mutta vanhat isännät tyrmäsivät ajatuksen.

Seuratoiminta laajeni koko Kuusamossa ja samoin vuotunkilaiset isännät pikku hiljaa liittyivät seuraan. Aluksi seuran alue oli n. 6000 ha, mutta jo –70 luvun koittaessa n. 10 000 ha lisääntyen koko ajan. Vuonna –79 seuran koko saavutti lähestulkoon nykyisen kokonsa 16 000 ha. Tänä päivänä seuran koko on n. 17 000 ha.

Koska hirviasiat olivat kova kiistanaihe Rhy:n kokouksissa teki Vuotungin metsästysseura v -85 esityksen Rhy:n johtokunnalle että Kuusamo jaettaisiin lohkoihin ja lohkojen seurat päättäisivät itse oman alueen hirvikannoista. Esitys meni läpi ja niin Kuusamo jaettiin 6:een eri lohkoon. Lisäksi omaksi alueeksi jäi Kuusamon yhteismetsä ja valtion maat. Vuotungin ja lähiseurojen nimeksi tuli Koillis-lohko, jonka kooksi tuli noin 54000 ha ja käsittäen viisi eri seuraa. Muutenkin lohkojen nimet noudattivat ilmansuuntia. Päätökseen varmasti vaikutti suuresti hirvikantojen voimakas lisääntyminen. Tämän jälkeen Rhy:n kokoukset ovat olleet asiallisia.

Kuusamon yhteismetsällä on myös oma vaikutuksensa hirvenmetsästyksen järjestelyssä. Yhteismetsän maa-alueet ovat kokonaisuudessaan n. 100 000ha ja Kuusamossa näistä alueista n. 80 000 ha. Hirviluvat myytiin huutokaupalla ja nykyisin kirjallisina tarjouksina. Hintataso on kova ja se vaikuttaa myös metsästyskäyttämiseen kannan valikoinnissa.

Valtion maita Kuusamossa ei ole kovin paljoa verrattuna muihin pohjoisiin kuntiin ja alueet ovat pieninä pirstaleina ympäri Kuusamoa. Tosin suojelun myötä alueet ovat lisääntyneet, mutta pääsääntöisesti ne on vuokrattu sen seuran nimiin missä ne sijaitsevat. Vuotungissa n. 500 ha.

HIRVIEN ELINOLOSUHTEET

Olosuhteet hirvien hyvinvoinnille eivät olleet kovin hyvät 50 –60 luvulla. Metsät olivat pääsääntöisesti ns. vanhoja metsiä joista oli otettu hyötypuu pois. Sahateollisuuden ja rakennus alan voimakas kasvu aiheutti metsien voimakasta hakkuuta.

Koko pohjois-suomi kävi läpi myllerryksen ja ns. Osaran aukeat syntyivät 60 – 70 luvulla ja jälkeinpäin. Ravintotilanne 50 – 60 luvulla ei varmasti suosinut voimakasta kannan lisäystä vaan enempi voimakkaiden yksilöiden selviytymistä. Kun Osaran aukeat 70-luvulla alkoivat tuottaa taimikoita, joissa oli paljon tuoretta syötävä, alkoi hirvikanta lisääntyä hyvin nopeasti. Hakkuut jatkuivat ja uusia taimikoita alkoi nousta entistä enemmän joten ravintoa oli riittävästi saatavilla. Samalla maatalous kehittyi ja peltoalat lisääntyivät, vihreitä peltoja oli joka puolella ja hirvetkin tottuivat tähän muutokseen. Ns. metsähirvet vähentyivät ja ihmiseen tottunut kanta voimistui.

Kiinnostus kantojen hoitoon lisääntyi ja ruvettiin tekemään riistapeltoja sekä viemään nuolukiviä maastoon. Osa porukoista piti toimintaa höpöhommana, mutta tänä päivänä kaikki ovat samaa mieltä peltojen ja nuolukivien tarpeellisuudesta. Samalla saadaan alueen peruskanta hyvin seurantaan.

Riistapelloiksi sopivia paikkoja onkin runsaasti maatalouden alasajon vuoksi. Vuotungissa riistapeltoja on 16 kpl. ja nuolukiviä viedään maastoon n.50 kpl. vuosittain. Suurin alue riistapeltona on n.4 ha ja se sijaitsee isojen vaa-rojen katveessa. Sitä onki ruvettu kutsumaan hirvien siittolaksi, koska se ke-rää suurelta alalla hirvet syönnökselle. Pääasiassa ravintona on rehu- ja naat-tinauris sekä kaura.



Kuva 3. Riistapelto hyvässä kasvussa

Koko Kuusamoa ajatellen riistapeltojen merkitys alkaa valjeta laajemminkin ja jokaisella seuralla on jonkin verran riistapeltoja. Yhteismetsällä ei ole ollut aikaisemmin intressejä hirvikantojen hoitoon, mutta hirvestyksen rahallinen arvo on todella suuri ja nuolukiviä jaetaan hirvien ostajille ja riistapeltoja on tehty jonkin verran ns. yhteismetsän edustus alueilla.

Valtion mailla riistanhoito on hyvin vaihtelevaa. Alueen metsästysoikeuden saanut porukka yleensä vie nuolukiven tai pari alkusyksystä.

HIRVIKANTOJEN KEHITYS

Kuten aikaisemmin todettiin, olivat kannat 60-luvulla tosi heikot. Jos jäljet löytyivät, se oli jo suuri tapahtuma. Seurojen toiminnan alkuaikoina lupia tuli 1-5 kpl seuruetta kohden. Vuotunkiin tuli v. 65 neljä lupaa ja saaliina oli 5 hirveä. Käräjät siitä tuli ja tuomiona ase valtiolle, metsästys oikeuden menetys ja roimat sakot jotka yhteisvastuullisesti maksettiin. Seuraavana vuonna lupia tuli saman verran mutta nähtiin vain yksi hirvi ja sekin vain vilauksella. Koska kanta oli heikko, hirvi rauhoitettiin v.70 -71. Näin kanta pääsi hiukan elpymään. v- 72 lupia myönnettäessä määrättiin ammuttavaksi puolet vasoja ja säästämään hyviä emiä. Ravinto tilanteen parantuessa kanta kasvoi ja lupa määrät lisääntyivät tasaisesti. Samalla myös metsätuhot alkoivat olla riesana. Lupien Kehitys Vuotungin alueella oli 80-luvun taitteessa 8 hirvestä nouden vuonna 84 jo 15 hirveen. Metsätuhojen lisääntyessä oltiin tilanteessa että hirviä oli ”joka paikka täynnä”, joten riistanhoitopiiri määräsiikin mm. Vuotunkiin 68 lupaa joista 28 vasaa. Pari vasaa taisi jäädä saamatta. Lupamäärät noudattivat samaa linjaa aina 90-luvun taitteeseen saakka, jolloin määrät rupe si tippumaan, mutta kanta oli verotettu jo niin voimakkaasti, että kanta romahti täydellisesti. Hirvilupia tuli juuri sen verran että saatiin pitää hirvipeijaa. Siitä kannat pikku hiljaa lähtivät nousuun ja lupamäärät noudattelivat tarkasti kannan kehitystä. Kun kannan ikärakenne saatiin tuottavalle tasolle, oltiin taas siinä tilanteessa että hirviä oli tosi runsaasti. Parhailla alueilla tiheys lähenteli 8 hirveä/1000 ha. Vuonna 2006 olikin Kuusamossa historian suurin kannan verotus. Hirvikantaa verotettiin sumeilematta, Osalla lohkoista mentiin alle tavoitekantojen jäävän kannan osalta. Lupia jäävän kannan perusteella rhy:n alueella tulisi olla n. 560 kpl, mutta lohkot anoivat huomattavasti enemmän. Lupia myönnettiin rhy:n alueelle 780. Nähtäväksi jää mikä on pyynnin vaikutus tulevaisuuteen.

METSÄSTYSMUOTOJEN KEHITYS

60-luvulla metsästys tapahtui pääsääntöisesti naakimalla tai yhdistettynä naakiminen ja passitus kulkureiteille. Tulos oli yleensä sattumanvarainen, mutta taitavia metsästäjiäkin oli. Viestittäminen tapahtui ampumalla merkki laukauksia, josta piti päätellä mitä on tapahtunut. Seurojen saatua jalan sijaa metsästyksessä yleistyi ajometsästys ollen näihin päiviin saakka pääasiallinen metsästysmuoto. Vanhojen konkarien myötä myös naakimis- ja kyttäys- jahti ovat olleet käytössä. Koirametsästys alkoi 80-luvun puolivälissä tulla tutuksi koillismaalaiseen metsästykseseen. Vuotungissa ensimmäinen kunnon hirvikoirra oli karjalankarhukoira uros Keke, joka haukkui itsensä käyttövalioksi. Sille ammuttiinkin monet hirvet. Yleinen käsitys oli, että koirat vain ajavat hirvet pois alueelta, mutta raanakon pyyntiin kyllä olisivat kelvanneet. Osassa seuroista on vieläkin nuiva suhtautuminen koirametsästykseseen. Vuotungissa ja koko koillis-lohkon alueella on hyvä koirakanta ja koirametsästys tuleekin ottamaan sijaa ajometsästyksestä ajomiesten vanhetessa ja nuorten puuttuessa.



Kuva 4. Jämpti on yksi hirvikoirra roduistamme

HIRVIVAHINGOT

Hirvivahingoista alettiin puhua 80-luvun alkupuolella kannan voimakkaan kasvun myötä. Taimikkovahingot olivatkin mittavia hirvien talvilaidun alueilla. Varsinkin Pohjois-Kuusamo ja koillis- Kuusamo ovat vakituisia talvilaidun alueita. Kuusamon yhteismetsää tilanne koetteli eniten, sillä koko Oulanganpalsta kuuluu näihin alueisiin. Lentolaskennassa yhdessä laumassa oli yli 300 hirveä.



Kuva 5. Hirvien syömää taimikkoa

Myös Vuotungin pohjoisosat kuuluvat hirvien talvilaitumiin ja vahingot ovat myös sen myötä. Korvaukset olivat tuolloin aika heikot mutta kehittivät 90-luvun puolella jo kohtuullisiksi, kunnes varat kävivät vähiin ja tuli ns. omavastuu korvauksiin mukaan. Nykyisin ihan pieniä länttejä ei kannata edes arvioittaa. Vaikuttamista onkin haettu enemmän metsänhoitoyhdistysten kautta ja pyritty saamaan tavoite kannat mahdollisimman pieneksi. Sopimus onkin tehty rhy:n ja mhy:n kanssa ja tavoite kannaksi on määritelty 2,5 - 2,7 hirveä/1000 ha. Myös maatalous koki että hirvet polkee heidän peltonsa ja niin syntyi tilanne että vallesmannilta sai anoa pyynnin aikaistamisesta niille pelloille jossa vahinkoa tapahtuu. Kokeilu kesti pari syksyä ja vahingotkin taisivat olla aika minimaalisia. Liikenteessä tilanne kannan kasvun myötä nousi ja vakiintui noin 20- 30 hirven kolariin vuositasolla. Pahimmat alueet ovatkin 5-tie ja Oulu-Kuusamontie.



Kuva 6. Hirvikolari aiheuttaa pahaa jälkeä

MUUT VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Kuusamon osalla on aina puhuttu että hirviä tulee venäjältä. Sitä ei ole kukaan selvittänyt kuinka paljon hirviä todellisuudessa tulee ja mikä on paluumuutto. Poronhoitoalueella kulkee ns. poroaita joka estää porojen ja hirvien kulkemisen rajan yli. Aitaan on kuitenkin tehty nieluja, mistä hirvet pääsevät Suomen puolelle, mutta eivät takaisin Venäjälle. Lisähoukuttimena käytetään nuolukiviä nielun lähellä. Vuonna 2005 rajamiehet puhuivat että paljakan nielusta olisi tullut n.50 hirveä reilun kuukauden aikana. Toinen merkittävä seikka on venäjällä ollut hirvitarhaus, joka lopetettiin juuri 80-luvun taitteessa ja se selittäisikin osaltaan räjähdysmäisen kannan nousun. Vuotungin ja koko pohjois- Kuusamon alueelta ammuttiin useita korvamerkittyjä hirviä ja jotka olivat väritykseltään tummempia kuin mihin oli totuttu. Mitään tutkimustietoa ei asiasta ole tullut vastaan.

YHTEENVETO

Hirvenmetsästys on tärkeä tekijä tämän päivän yhteiskunnassa. Onhan se monen kyläkunnan ainoa yhteinen tapahtuma. Hirvikantaa halutaan pitää kohtuullisena, mutta hirvivahinkojen ja liikenteen osalta paine on toisenlainen. Yhteistyö molemmin puolin on tärkeää, jotta sopu säilyisi. Tavoitekan-
ta 2,5 - 2,7 takaa kaikille ikimuistoisia kokemuksia ja myös metsät saavat kasvaa rauhassa. Se mitä tämä ylisuuri verotus vaikuttaa lähivuosina, jää nähtäväksi. Toisaalta vastuuta on siirretty metsästäjille ja uskoisin että vas-
tuu osataan myös kantaa. Myös Yhteismetsän osalla on ymmärretty, että lu-
pia ei voi vain myydä, vaan täytyy myös huolehtia siitä kannasta, jota myy-
dään. Arvioni tulevan kauden lupamääristä on, että kaikille alueille ei voida laskea tavoitearvoa metsästyksen pohjaksi, mutta siellä missä kantaa on hoidettu pitkään, ollaan oikealla tiellä.



Kuva 7 NUOTIOLLA TARINA LENTÄÄ

KUUSAMON RIISTANHOITOYHDISTYS

28.12.2006

HIRVIKANNAN HOITOSUUNNITELMA**HIRVIKANNAN KEHITYS**

Vuosi Talvik/tih.	Vasat.% Toteut.	Lis.kpl Toteut.	mets.kanta Toteut.	lupamää/ yksilöitä	kaatomäärä/ lupia/yksil.	vasa %	kaat %
2008 suunnitelma ? 1250/ 2,5	+40%	500	1750	400 / 500		40	
suunnitelma ? 2007 1340/ 2,7	+42%	560	1900	505/ 650 360+290		45	
2006 1692/ 3,4	+45% +44	761 752	2453 2444	1060/ 1407	862/ 1104 jäi 1340	44	81,3
2005 1483/ 3,0	+40% +71%	593 1056	2076 2539	655/ 866	643/ 847 jäi 1692	48,2	98,2
2004 1684/ 3,4	+40% +44%	673 747	2357 2431	791/ 1035	734/948 jäi 1483	45,1	92,1
2003 1734/ 3,5	+40% +52%	693 893	2427 2627	794/ 1015	743/ 943 jäi 1684	42,4	93,6
2002 1529/ 3,1	+40% +57%	611 876	2140 2405	526/ 695	512/ 671 jäi 1734	47,5	97,3
2001 1306/ 2,6	+40% +56%	522 725	1828 2031	402/ 516	392/ 502 jäi 1529	43,8	97,5
2000 1329/ 2,7	+40% +33%	531 445	1860 1774	374/ 493	359/ 468 jäi 1306	46,5	95,9
1999 1120/ 2,2	+40% +43%	448 485	1568 1605	228/ 281	222/ 276 jäi 1329	39,5	97,3

Lähteet

Aaro Lehtineva, Vuotunkilaisia hirvimiehiä

Kuusamon RHY:n tilastoja 1999 - 2006